

Kaupunkitutkimus ja
metropolipolitiikka
-tutkimus ja
yhteistyöohjelma
Puh. 02491 24 583
jussi.kulonpal@helsinki.fi
www.helsinki.fi/kaupunkitutkimus

Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka tutkimus- ja yhteistyöohjelman (Katumetro) arviointi

Sampo Ruoppila & Helka Kalliomäki
8.12.2017

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Katunetron kohde	3
Kohteena metropolialueen erityispiirteistä lähtevä kaupunkitutkimus?.....	3
Pulmallinen rahoitusmalli	4
Ohjausryhmän pohdintoja rahoitusmallin ja hakujen kehittämisestä	5
Metropolialueen kaupunkitutkimuksen edistäminen	7
Tutkimuksen laatu	7
Korkeakoulujen ja oppialojen välisen yhteistyön edistäminen	8
Ohjelman hyöty eri organisaatioiden näkökulmasta	9
Korkeakoulut.....	9
Kaupungit.....	9
Vuorovaikutus korkeakoulujen ja kaupunkien välillä	11
Kokemuksia ohjelman ohjausryhmätyöskentelystä	11
Kokemuksia hankkeiden ohjausryhmistä	12
Miten parantaa sitoutumista hankkeisiin ja tulosten hyödyntämiseen.....	13
Tuloksista tiedottaminen	14
Muu vuorovaikutus ja verkostoituminen	15
Kehittämissuhteet	17
1. Ohjelman kohteen määrittely.....	17
2. Rahoitusmallin uudistaminen	17
3. Hankkeiden omistajuuden levittäminen kaupungeissa.....	18
4. Vuorovaikutusvaateiden terävöittäminen.....	18
5. Kansallisen kaupunkitutkimusverkoston rakentaminen	19

Johdanto

Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka tutkimus- ja yhteistyöohjelma (katumetro) on metropolialueen korkeakoulujen, kaupunkien sekä kahden ministeriön välinen tutkimus- ja yhteistyöohjelma jonka tavoitteena on edistää, syventää ja laajentaa monitieteistä, kansainvälisesti korkeatasoista ja metropolialueen erityispiirteistä lähtevää kaupunkitutkimusta sekä siihen tukeutuvaa kehittämistoimintaa.

Vuoden 2015 alussa käynnistyneellä toisella ohjelmakaudella ohjelmaan osallistuvat Helsingin yliopisto, Hanken, Diakonia-, Metropolia-, HAAGA-HELIA-, ARCADA-, LAUREA-, LAMK-, HAMK- ja HUMAK -ammattikorkeakoulut, Helsingin, Espoon, Vantaan ja Lahden kaupungit sekä Ympäristöministeriö ja Valtiovarainministeriö.

Ohjelmakauden lähestyessä loppua ohjausryhmä tilasi ulkopuolisen arvioinnin ohjelman tavoitteiden toteutumisesta. Arvioinnin toteuttajiksi kutsuttiin kaupunkitutkimuksen tutkimusjohtaja Sampo Ruoppila ja erikoistutkija Helka Kalliomäki Turun yliopistosta. Arviointi toteutettiin syys-marraskuussa 2017. Arviointi perustuu yhdeksän ohjausryhmän jäsenen sekä ohjelman koordinaattorin haastatteluihin. Hanketoiminnan vaikuttavuutta arvioitiin lisäksi ohjelmakauden jo päättyneiden eli 2015-16 toteutettujen hankkeiden osalta, koska niistä tunnetaan jo niiden koko elinkaari. Hanketoiminnan arvioinnissa hyödynnettiin hankeraportteja, hankkeiden julkaisutietoja sekä hankejohtajille (11/14 vastasi) ja hankkeiden ohjausryhmien jäsenille (11/48 vastasi) suunnattuja kyselyjä. Ohjausryhmän haastatteluista on nostettu arviointiin sitaatteja, joiden esittäjiä ei ole nimetty, haastateltujen toivomuksesta.

Katumetron kohde

Kohteena metropolialueen erityispiirteistä lähtevä kaupunkitutkimus?

Katumetro-ohjelma ei ole yhdessäkään virallisessa dokumentissa määritellyt mikä on sen puitteissa toteutettavaa kaupunkitutkimusta, mikä on hämmästyttävää. *Arvioitsijoiden näkökulmasta asia tulee ehdottomasti korjata seuraavalle kaudelle. Samalla joudutaan ottamaan välillisesti kantaa minkä tyyppiset aiheet ja tutkimukset ohjelmaan kuuluvat ja mitkä eivät.* Epämääräisyys tässä keskeisessä kysymyksessä vähentää tällä hetkellä ohjelman uskottavuutta.

Nyt kaupunkitutkimuksen kohde on haarukoitu pikemminkin ohjelman teemojen kautta. Sopimuskaudella 2015-18 ohjelman teema on ”Metropolialueen kestävä kasvun haasteet ja mahdollisuudet”. Teema jakautuu edelleen 10 alateemaan (Asuinalueiden ja rakennetun ympäristön kehittäminen; Hyvinvointi- ja kulttuuripalveluiden kehittäminen; Kaupunkilaisten osallistuminen ja kansalaisaktivismi; Kaupunkirakenne, liikenne ja kestävät energiaratkaisut; Kaupunkitalous ja metropolialue elinkeinoympäristönä; Maahanmuutto ja monikulttuurisuus; Metropolialueen hallinnan uudet muodot; Muuttuva kaupunkiympäristö ja kaupunkiluonto; Palvelujen tuotanto älykkään kaupungin kontekstissa (Smart City); Metropolialueen kansainvälinen vertailu ohjelman teemojen puitteissa). 10 laveaa teemaa ei voida pitää tällä hankemäärällä juurikaan tutkimusta suuntaavana, vaan tutkimushankkeet ovat kohdistuneet hyvin erityyppisiin kysymyksiin.

Aiheiden metropolispesifiyttä ei niin ikään määritellä, mikä on vähemmän vakavaa, koska sitä missä määrin joku ilmiö on tai ei ole Helsingin metropolialueelle erityinen (ja mitä merkitystä sillä on) voi pitää jopa yhtenä tutkimuskysymyksenä. Myös ohjausryhmän jäsenillä oli hyvin erilaisia mielipiteitä siitä, miten tutkimusohjelman metropolispesifiys pitäisi määritellä ja toisaalta onko se toteutunut hankevalinnoissa. Jälkimmäisen osalta monet ohjausryhmän edustajat ajattelivat, että kyllä, sillä olihan aiheen kuuluminen metropolialueen keskeiseen kehittämisproblematiikkaan ollut osa arvostelukriteeristöä rahoitusta jaettaessa. Toiset taas ajattelivat, että osa hankkeista on ollut yleisiä kaupungistumisen megatrendien ja vaikutusten tarkasteluja, jotka antavat yhtäläillä syötteitä myös muiden suurten kaupunkien kehittämiseen,

kun taas vain osassa hankkeista on pureuduttu hyvin paikallisiin kysymyksiin esimerkiksi kaupunkibulevardien ilmansaasteista. Oli myös kantoja, että hankkeiden anti ja niistä käytävä keskustelu on jäänyt liian yleiselle tasolle, eikä niiden kautta ole pystytty riittävästi synnyttämään tai tukemaan ajankohtaisista, ”metropolin erityispiirteistä” nousevaa keskustelua.

”Mun mielestä se ei oo kyl riittävästi toteutunu. No segregatiota ollaan tutkittu ja maahanmuuttoa jonkun verran mut ne näkökulmat on ollu ehkä vähän sellasia et ne ei oo ollu kaupunkien näkökulmast ehkä niitä ihan keskeisimpiä ja niin kuin mä tos toteenki et joitakin haasteita on pystytty avaamaan.”

Haastatteluiden tässä yhteydessä osa ohjausryhmän jäsenistä totesi, että kaupungit voisivat tuoda vahvemmin esille minkälaista tutkimustietoa he akuutisti tarvitsevat. He näkivät, että tämän tulisi tulla selkeästi esille myös hankerahoituksesta päätettäessä: miksi kyseistä hanketta tulisi rahoittaa nimenomaan katumetron kautta.

Arvioitsijoiden näkökulmasta suuri osa Helsingin metropolialueen kannalta keskeisistä tutkimuskysymyksistä kytkeytyy melko yleisiin suurien tai suurehkojen kaupunkiseutujen kehitystä käsitteleviin kysymyksiin, toki huomioiden paikallinen taloudellinen, poliittinen, kulttuurinen (jne.) konteksti, historiallinen kehitys ja metropolialueen yhteiskunnalliset tavoitteet. Myös tutkimuksellisesti kysymykset ovat kiinnostavampia kun ne käsittelevät ilmiöitä pikemminkin kuin paikkoja – vaikka tutkimus olisi tapausten kautta sidottu paikkoihin. Näin ollen ylenpalttinen metropolialueen erityispiirteiden korostaminen ei ole mielekäästä. Mikäli tai missä määrin ohjelma haluaa olla ”metropolispesifi”, tämä tulee määritellä viimeistään tutkimusrahoituskilpailujen kuulutuksissa – ja arviointi tulee suhteuttaa niihin.

Pulmallinen rahoitusmalli

Katumetron keskeinen tehtävä on rahoittaa ohjelmassa jäsenenä olevissa korkeakouluissa tehtävää ja jäsenenä olevia kaupunkeja koskevaa kaupunkitutkimusta. Ohjelma on määrittynyt leimallisesti ”jäsenten ohjelmana”, jossa kaikki mukana olijat maksavat jäsenmaksua ja josta, yhteisen tavoitteenasettelun kautta, kanavoidaan temaattista hankerahoitusta alueen mukana oleville korkeakouluille – muiden rajautuessa hakujen ulkopuolelle. Näissä rajoissa haut ovat kuitenkin ”avoimia”. Sopimuskaudella 2015–2018 ohjelma rahoittaa laajempia kaksivuotisia tutkimus- ja kehittämishankkeita ja sekä lyhyempiä enintään vuoden mittaisia selvitysluonteisia tai muutoin tiukemmin rajattuja hankkeita. Jälkimmäinen rahoitusmuoto on tosin jäänyt hyvin vähäiselle käytölle.

Jako tutkimus- ja kehittämishankkeisiin heijastaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oletettua työnjakoa. Hakukuulutuksissa (perus)tutkimukseksi katsottavilta hankkeilta vaaditaan korkea tieteellistä tasoa ja tieteellisten julkaisujen tuottamista. Kehittämishankkeiden osalta taas kiinnitetään erityistä huomiota kehittämistoimenpiteiden hyödyllisyyteen, toteutuskelpoisuuteen ja mahdollisuuksiin juurruttaa mallit kaupunkien organisaatioihin.

Kaksijakoisuudesta huolimatta arvioitsijoille muodostui käsitys, että ohjausryhmässä kaikki hakemukset on arvioitu samoin kriteerein. Rahoitusmalliin liittyvä (kirjoittamaton vai kirjoitettu?) sopimus on ollut, että kaikki mukana olevat korkeakoulut ovat saaneet vähintään oman ohjelmamaksunsa rahoituksena takaisin. Tämä on ollut ikään kuin ylimääräinen kriteeri, joka on ajanut laatu-rankingin ylitse – monien mielestä sietämättömällä ja kestävämmällä tavalla.

”siitä ei pääse oikeestaan millään eroon et mä en vaan nää sitä et, voidaan puhua kaunopuheisesti siitä että kuinka tärkeätä tää yhteistyö on ja kuinka tärkeätä on pitää kaikki ne partnerit mukana mutta tää ongelma ei vaan katoa, että se vaan on niin. Et ne on peräti outoja tilaisuuksia ne rahanjakotilaisuudet ollu et mä oon, parissa vissiin ollu mukana niin, mulla on niinku, et aluks yrittää puhua järkee ja sit kun tajuu et tää on ihan kauheeta niin on vaan hiljaa koska ymmärtää et tää menee jollain ihan muulla logiikalla tää asia.”

Arvioitsijat yhtyvät usean ohjausryhmän jäsenen näkemykseen, että tällainen sulle-mulle -mielivaltaisuus kyseenalaistaa vakavasti ohjelman uskottavuuden, eikä tällä linjalla pidä jatkaa. Rahoitushakemukset on arvioitava ennalta määritellyin kriteerein. Tutkimus- ja kehittämishankkeille voi olla erilaiset ehdot yhdessä ja samassa haussakin, mutta hakemusten arvottamisjärjestelmän tulee kestää päivänvaloa.

Osa ohjausryhmän jäsenistä epäili ohjausryhmän itsensä kykyä arvioida puolueettomasti hakemuksia ja pohdittiin mahdollisuuksia ulkopuolisten arvioitsijoiden käyttöön. *Arvioitsijoiden näkökulmasta tärkeintä on jääviyden huomiointi.* Jotkut korostivat kaupunkien hyvää työtä hakemusten arvioinnissa niin, että hankkeiden kannalta keskeiset toimialat osallistuvat yksittäisten hakemusten pisteytykseen.

Arvioitsijoiden kanta on, että tämä viimeiseksi esiin tuotu käytäntö ei ole hyvä. Ketkä riittävän laaja-alaisesti tutkimuksen ja kaupunkien tehtäviä hahmottavat henkilöt hakemukset arvioivatkin, on tärkeää että monet heistä arvioivat ne kaikki, ja loputkin vähintään kaikki saman teeman hakemukset – ja kaikki hakemukset joihin niitä arvioinnissa verrataan. Lisäksi on tärkeää, että arvioitsijat voivat pitää yhteiskokouksen ja neuvotella lopullisesta päätöksestä yhdessä. Toimialojen mahdollinen suora kuuleminen on tärkeää hakuteemoja hahmoteltaessa ja asetettaessa sekä hakua muuten suunnattaessa.

Ohjausryhmän pohdintoja rahoitusmallin ja hakujen kehittämisestä

Ohjausryhmän jäsenillä oli useita ehdotuksia rahoitusmallin ja hakujen kehittämiseen tulevaisuudessa.

Yksinkertaisena ratkaisuna pidettiin tutkimushakujen avaamista kilpailulle, jolloin mikä tahansa tutkimusorganisaatio voisi osallistua rahoituksen hakuun, edellyttäen että tutkimus hyödyttää metropolialueen kuntia. Seurauksena kaikki korkeakoulut ja mm. sektoritutkimuslaitokset pääsisivät osallistumaan hankehakuihin ilman rajoittavia ehtoja. Kilpailu koskisi näin vain kaupunkien rahoitusosuutta. Korkeakoulut tai tutkimuslaitokset kuitenkin osallistuisivat, kuten ennenkin, omarahoitusosuuden kautta. Sitä ei vaan jaettaisi kilpailussa muun rahoituksen mukana, vaan se olisi rahoituksen ehtoihin kirjattu edellytys. Olisi perusteltua, että tämä osuus olisi jatkossakin resurssoitu korkeakouluissa keskustasoilla, toisin sanoen varaamalla ja myöntämällä vastinrahaa, mikäli omat yksiköt menestyvät kilpailussa.

Vapaan kilpailun mallin huonoksi puoleksi katsottiin metropolialueen organisaatioiden keskinäisen verkostoitumisen poisjäänti. Ideaalina pidettiin siis mallia, jossa haun kautta saataisiin valittua laadukkaat tutkimushankkeet tavalla, joka kuitenkin edistää myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueellista verkottumista. *Arvioitsijoiden näkökulmasta ongelmaa ei ole: kun rahoittajina toimivat kaupungit, mikään ei estä niitä rajaamasta hakukelpoisuutta alueellisesti.* Ne voivat esimerkiksi ilmoittaa, että hakukelpoisia ovat vain Helsingin metropolialueen korkeakoulut tai että hakea voivat vain konsortiot, joihin kuuluu joku tai joitain Helsingin metropolialueen korkeakouluista – tai konsortiot, joita johtaa joku em. tahoista.

Esitettiin myös mahdollisuutta räätälöidä hakuja niin, että tietyt rahoittajatohot osallistuisivat vain oman organisaationsa kannalta keskeisinä pidettyjen teemojen (tai temaattisten hakujen) rahoittamiseen. Tällöin mukanaolo olisi helpompi perustella omassa organisaatiossa, kun tiedettäisiin tarkemmin mihin raha käytetään, sen sijaan että se laitetaan korvamerkitsemättömänä metropolialueen kaupunkitutkimuksen moniteemaiseen pottiin. Lisäksi visioitiin – arvioitsijoiden näkökulmasta toivorikkaasti – että myös yritykset voisivat näin osallistua joidenkin spesifien hakujen rahoittamiseen. *Arvioitsijat suosittelevat pikemminkin koko ohjelman temaattisten hakujen tarkentamista.*

Lisäksi esitettiin mahdollisuutta kokonaan erillisiin tutkimus- ja kehittämishakuihin, jolloin (yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen) erilaiset hankkeet voisivat kilpailla omin kriteerein. Samansuuntaisena ehdotuksena pohdittiin ikään kuin laajempien ja pienempien, täsmällisesti rajattujen hankkeiden koreja. Myös vaikuttavampia, rahoitukseltaan suurempia kokonaisuuksia peräänkuulutettiin. Ehdotettiin esimerkiksi kolmea tarkempaa teemaa hakukierroksittain.

Suurin osa vastaajista myös toi esille hakujen tarkemman kysymyksenasettelun tulevaisuudessa.

”Ois pitäny olla ehkä enemmän vielä rohkeutta... ikään ku ohjata vahvemmin sitä fokusta johonkin”.

Esitettiin, että esimerkiksi yleisluontoisen asumisteeman sijaan teema voisi olla kohtuuhintainen asuminen pääkaupunkiseudulla. Etenkin kaupunkien edustajat korostivat tiukempaa fokusointia kaupungeille tärkeisiin aiheisiin, koska ne ovat ohjelman keskeinen rahoittaja. Näiden teemojen määrittely on ollut selvästi yllättävän vaikeaa, koska sitä ei ole tehty. Useimmat ohjausryhmän jäsenet myös korostivat halua kannustaa korkeakouluja monitieteiseen yhteistyöhön hakuehdoin.

Kaksivaiheista hakua pidettiin ratkaisuna hankkeiden sovellettavuuden parantamiseen, mikäli kaupungeilta saadaan tarvittavaa palautetta hakemusten muokkaamiseen.

”Mä ehdotin kaksivaiheista hakua että, on karkeat aiheet, alueet missä, kaupungin pitäis nähdä vaivaa siinä et määrittäis mitkä sitten on, niitä alueita tarkemmin, ja mitkä on niitä kysymyksiä. Ja sillä haettais hankeideoita ja siinä sparrausvaiheessa toisella kierroksella sitten ne, hankkeet muotoiltais, ja sekä edellyttäis kaupungeilta omaa työtä aika paljon. Ne kerta kaikkiaan muokattais sellasiksi että ne vastaa sitten niihin kysymyksiin, mitkä koetaan polttavimmiksi. Mut tää ei oo helppo asia, mä oon kritisoinu tässä kaupunkeja ja, en oo halunnu loukata ketään koska, mut tiedän että tässä on jotkut vähän todennu että no kyllähän tässä vaivaa on nähty tämän eteen mut, mä en oo ihan niinku, musta tää järjestelmä on ollu vähän, rakenteellisesti löysä ja, kaupungit ei oo panostanu tarpeeks ite siihen, just tähän prosessiin. Et kyl se ois muokattavissa ollu, jo matkan varrella paremmaksi.”

Uutta tutkimustietoa tavoittelevien hankehakujen lisäksi tutkimusyhteistyö voisi kohdistua nykyistä enemmän myös olemassa olevan tutkimustiedon ja siihen nojaavan asiantuntijuuden parempaan hyödyntämiseen kaupunkien kehittämisprosesseissa. Myös tällaista asiantuntija-apua voidaan hankkia korkeakoulu yhteistyöhön suunnatun rahoituksen kautta.

Metropolialueen kaupunkitutkimuksen edistäminen

Tutkimuksen laatu

Ohjausryhmän jäsenten näkemyksen mukaan ohjelman tavoite on toteutunut korkeatasoisen tutkimuksen osalta kohtalaisen hyvin, ennen kaikkea yliopistojen hankkeita koskien. Tämä on näkynyt jo ohjausryhmän tekemässä hakemusten arvioinneissa, huomioiden sekä tieteellinen korkeatasoisuus että käytännöllinen sovellettavuus. Näkemykset ammattikorkeakoulujen hankkeiden tasosta vaihtelivat huomattavasti, ja todettiin myös, että ammattikorkeakoulujen hankkeilla on erilaiset lähtökohdat: ne kohdistuvat enemmän tiedon soveltamiseen, kaupunkeja tai ministeriöitä hyödyttäen. Tämä lähtökohta on syystä koettu haastavaksi hankkeiden arvioitaessa: yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen hankkeita on vaikeaa arvioida samoilla kriteereillä.

Arviointitiimi arvioi Katumetroon kuuluneiden tutkimushankkeiden luonnetta ja vaikuttavuutta tämän ohjelmakauden jo päättyneiden eli vuosina 2015-16 toteutettujen hankkeiden osalta. Sen sijaan, että hankkeet jakautuisivat vain kahtia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, ne on ryhmiteltävissä kolmeen luokkaan.

Ensimmäisen ryhmän muodostavat suuret tutkimushankkeet, johon kuuluu pääosa yliopistojen hankkeista. Näille tunnusomaista on kohdistuminen suhteellisen laajaan ja monimerkityksiseen sekä potentiaalisesti monella tavalla sovellettavissa olevaan ilmiöön, suuret tutkimusryhmät, pitkä kesto (rahoitusta usealla ohjelman kaudella tai täydentävää rahoitusta muualta/muualle) ja kiitettävä määrä akateemisia julkaisuja, joista osa myös arvostetuissa lehdissä (JUFO 2 tai 3). Hankkeiden puitteissa on valmistunut myös opinnäytteitä (väitöskirjoja tai niiden osia sekä graduja). Näiden hankkeiden tieteellinen vaikuttavuus on ollut erinomainen. Useimpien – mutta ei kaikkien – hankkeiden julkaisutoimintaan on kuulunut myös yleistajuisia julkaisuja suomeksi, mikä parantaa niiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Toiseen, väliryhmään kuuluu yhtäältä joitain käytännöllisemmin suuntautuneita yliopistohankkeita ja toisaalta tutkimuksellisesti kunnianhimoisempia ammattikorkeakoulujen hankkeita. Tutkimusaiheet muistuttavat ensimmäistä ryhmää, mutta ovat asteen verran soveltavampia. Julkaisuprofiilissa korostuvat kotimaiset tai vähemmän tunnetut kansainväliset sarjat, tietokirjoittaminen ja yleistajuiset julkaisut. Näiden hankkeiden tieteellinen vaikuttavuus on parhaimmillaankin vain kohtalainen, mutta käytännöllistä vaikutusta voi olla paljonkin – tai olla olematta juuri lainkaan – molemmista löytyy esimerkkejä näistä Katumetron hankkeista.

Kolmannen, jälleen yhtenäisemmän ryhmän muodostavat hyvin käytännöllisesti suuntautuneet, edellisiin ryhmiin verrattuna huomattavasti kapeammin määriteltyihin ilmiöihin kohdistuvat hankkeet, johon kuuluu valtaosa ammattikorkeakoulujen toteuttamista hankkeista. Näille tunnusomaista on vetäjäkeskeisyys sekä opinnäytteiden (AMKK-lopputöiden) ja erillisen raportin korostuminen tuotoksissa. Näiden hankkeiden tieteellinen vaikuttavuus on pieni ellei olematon, mutta hankkeilla voi olla muita hyötyjä – palaamme ammattikorkeakoulujen rooliin verrattuna tiedeyliopistoihin.

Ammattikorkeakoulujen rooli ohjelmassa jakoi selkeästi mielipiteitä ohjausryhmän jäsenten keskuudessa. Ammattikorkeakoulut itse korostivat rooliaan tutkimuksen ja kehittämisen osajina, mutta kaikki ohjausryhmän jäsenet eivät pitäneet niiden tehtävää ja tutkimuksellista lisäarvoa selvänä osana kaupunkitutkimuksen kokonaisuutta. *Arvioitsijan näkökulmasta tässä palataan osittain haluttomuuteen ja kyvyttömyyteen määritellä tai rajata mikä on tai ei ole kaupunkitutkimusta tai ohjelman kohde.* Ammattikorkeakoulujen osuutta ohjelmassa pidettiin myös liian suurena. Ammattikorkeakoulujen edustajat itse korostivat tutkimuksellista osaamista ja sitä, että välillä niissä tehdään hyvinkin teoreettista tutkimusta, joskin käytäntöjen kautta.

”AMKK-sektorilla tehdään aika paljonkin teoreettista tutkimusta... Ja se on se tehtävä ja, sitä myös AMKKit itse tuovat esille, että se on tällaista, käytännönläheisempää. Mut hyvin usein käy niin että vaikkapa jossain, materiaalitieteessä sulla saattaa olla hyvin käytännönlähtöinen ongelma joka kuitenkin vaatii uutta perustutkimusta. Eli siinä mielessä näitä rooleja vois vähän tarkastella”.

Ohjelmassa mukana olevilla ammattikorkeakouluilla todettiin myös olevan hyvin erilaisia profiileja tutkimuksen ja kehittämisen painopisteissä. Yksi yleinen piirre on, että ammattikorkeakoulut teettävät paljon hanketyötä opiskelijatyönä, mikä sekä mahdollistaa että rajaa hankkeiden kohdistumista.

Korkeakoulujen ja oppialojen välisen yhteistyön edistäminen

Ohjausryhmän jäsenet pitivät ohjelman selkeänä lisäarvona oppialojen ja korkeakoulujen välisen yhteistyön tiivistymistä, joskin katsoivat että näiden verkostojen muodostuminen on ottanut aikaa. Etenkin Katumetrossa korostettu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisten yhteistyösuhteiden ja yhteisten tutkimus- ja kehittämiskysymysten muodostaminen on kestänyt vuosia. *Arvioitsija muistuttaa, että keskeinen keino suunnata tutkimusta on rahoitus.* Siksi onkin yllättävää, että vasta ohjelman viimeisimpään hakukuulutukseen oli kirjattu haussa suosittavan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteishankkeita. Siinä niitä monen vuoden yrittämisen jälkeen viimein myös saatiin (6/15 hankkeesta), ensimmäistä kertaa. Etenkin ammattikorkeakoulujen puolelta kontaktien luomista yliopistoihin ja yhteishankkeita niiden kanssa pidettiin tärkeänä ja haluttiin jatkaa. Todettiin myös, että yhteistyön syvenemisen myötä sen osapuolille olisi myös hahmottunut paremmin organisaatioiden välinen työnjako. Jotkut ohjausryhmän jäsenet taas esittivät epäileviä näkökulmia onko yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen välillä lopulta tapahtunut edes pakon edessä kovin merkittävää verkottumista.

Myös ohjelman kykyä synnyttää moni- tai poikkitieteistä tutkimusta sekä kehuttiin että epäiltiin. Mikäli monitieteisyys on ollut tavoite, kriittiset äänet ovat perusteltuja: vuosien 2015-16 hankkeissa monitieteisyys oli läsnä joidenkin tutkimusten teemoissa, mutta ei tutkimusryhmissä (tai ainakaan niissä niiden osissa, jotka saivat rahoitusta Katumetro-ohjelmasta). Korkeakoulujen suunnalta nostettiin esiin myös, ettei ohjelman nykyiseen, erikoiseen rahoitusmalliin kuuluva korkeakoulujen ohjelmamaksu, joka toiminnallisesti johtaa siihen, että pitää saada vähintään omat takaisin, ei varsinaisesti kannusta yhteishankkeisiin, ja siksi sitä tulisi tarkastella uudelleen. *Mikäli poikki- tai monitieteisiä hankkeita halutaan, arvioitsijat suosittelevat uusimaan rahoitusmallin ja kirjaamaan hankehakujen rahoitusehtoihin, että sellaisia hankkeita suositaan.*

Tiettyjen tutkimusteemojen nähtiin jäävän katveeseen tarjonnan ja osajien puuttumisen takia, tällaisena nousi esiin etenkin kaupunkitalous. Katumetro-ohjelman puitteissa vuonna 2012 toteutettua kirjaa Metropolialueen talous pidettiinkin yleisesti hyvänä hankkeena. Useampi ohjausryhmän jäsen harmitteli, ettei Aalto-yliopisto ole ohjelmassa mukana tällä ohjelmakaudella, etenkin juuri kaupunkitalouden ja yhdyskuntasuunnittelun näkökulmasta. Arvioitsijoiden näkökulmasta tämä alleviivaa ”jäsenmallin” rajoja. Lisäksi ainakin yksi ohjausryhmän jäsen pohti miten ohjelma voisi edistää kaupunkien ja ylipäätään julkisesti olemassa olevan tietovarannon tehokkaampaa hyödyntämistä ja metodisen osaamisen kehittämistä esimerkiksi datan louhinnassa.

”Mutta miten me saatas semmonen vuorovaikutus että nämä toimijat, vois tuoda esille et meil on aika jännittäviä aineistoja, tulkkaa tekemään tutkimusta, asettakaa niitä kysymyksiä, tai miten sitte taas tutkijat osais kysyä et onks tällasia. Koska usein aineiston saaminen on, vaikeeta, kallista ja, hidasta ja ties mitä... et miten me saatas... monitieteisiä tiimejä ja millä me saatas semmosia kovia datamurskaajia ja sitte taas substanssintutkijoita yhteen”.

Arvioitsijan näkökulmasta vastaus on helppo: jos tätä halutaan, niin suuntaamalla ohjelman rahoitusta tuollaisiin hankkeisiin. Toisaalta ei ole niinkään, että tällaiset hankkeet puuttuisivat Katumetrosta; esimerkiksi professori Toivosen hanke toteuttaa juuri tätä.

Ohjelman hyöty eri organisaatioiden näkökulmasta

Korkeakoulut

Korkeakoulujen kannalta ohjelman nähtiin tuottaneen hyviä tuloksia sekä tutkimustulosten ja julkaisujen että muun meritoitumisen ja osaamisen kehittymisen kautta. Sekä yliopistot että osa ammattikorkeakouluista pitivät rahoituksen vipuvaikutusta merkittävänä uuden kaupunkitutkimuksen generoimisessa. Tällä tarkoitetaan, että hankkeet ovat johtaneet joko kokonaan uuden tutkimushaaran kehittymiseen tai jo olemassa olevan strategisen painopisteen vahvistamiseen, ja ylipäättään alan näkyvyyden kasvamiseen korkeakouluissa. Hankkeiden tuloksia on hyödynnetty myös opetuksessa ja sen kehittämisessä.

Verkostoituminen korkeakoulujen, kaupunkien sekä ministeriöiden kesken nähtiin ohjelman selkeänä lisäarvona lähes kaikkien ohjausryhmän jäsenten näkökulmasta. Korkeakoulut korostivat myös keskinäistä verkottumistaan ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä. Kokonaisuudessaan kaupunkitutkimuksen painoarvon nähtiin kasvaneen ohjelman myötä, ja sen nähtiin toimineen katalysaattorina muiden instrumenttien, kuten Kaupunkiakatemian, syntyyn. Ohjelman nähtiin antaneen sysäyksen tutkimusryhmille lisätä yhteistyötä ulkoisen rahoituksen hakemisessa nimenomaan kaupunkitutkimuksen kentälle (mutta tietoa näistä vaikutuksista ei ole kerätty).

Kaupungit

Myös kaupungeille panos-hyöty näyttäytyi rahoituksen tuomina tutkimushankkeina, sellaistenkin mihin ei ehkä oltaisi muuten osattu lähteä. Kaupunkeja edustavat ohjausryhmän jäsenet olivat kohtuullisen tyytyväisiä ohjelmaan kaiken kaikkiaan, suurimman kritiikin kohdistuessa rahoitusmalliin ja nimenomaan siihen, että joitakin hankkeita on päädytty rahoittamaan pelkästään verkoston kasassa pitämiseksi. Varsinainen hankkeiden tuottama hyöty on monimutkaisempi kysymys:

”Tää oli nyt mul semmonen valistunut arvaus pitkäaikaisesta kokemuksesta että noin puolet tost tutkimuksesta on hyödyttäny kaupunkiorganisaatiota ja noin puolet on sitte ollu sellasii joilla ei oo ollu juurikaan merkitystä kaupungin toiminnan näkökulmasta. Ja kyllähän se täytyy todeta positiivisena puolena et kyllähän tää on vahvistanu semmosta tutkimuksellista näkökulmaa ja otetta kaupungissa. Että on käytetty niitä tuloksia, mehän ei tiedetä kaikkee miten paljon toimialat niitä sitten loppujen lopuks käyttää ku eihän se nyt mitenkään se asia välttämättä meidän kautta liiku vaan ne voi mennä siellä ihan omia lonkeroitaan pitkin. Mut kyl mä nyt sen verran tunnen näit meidän porukoita ja sit ne kertoo kun nähdään et tämmöstä ja tämmöstä on tehty et kyl sillä on ollu sellanen positiivinen sysäys. ... Ni se että onko tää siihen hintaansa nähden sitten tuottanu sitä tietoo niin paljon ja kyllä se täytyy ihan todeta et kyllä liian paljon näit tuloksia on sit jääny sillä lailla et se on edenny johonkin portaalle asti ne tulokset mut sit ehkä se loppukäyttjä ei oo sit kuitenkaan saanut niitä riittävästi käyttöönsä. Se on suuren kaupungin ongelma et tääl on näit tasoja aika paljon missä sitten pitäis pystyä sitä tietoo välittämään.”

Kaupunkien kannalta keskeinen hyöty on tutkimuksen generoiminen niiden kannalta kiinnostaviin teemoihin ja tutkimustulokset, jotka auttavat niitä jäsentämään kaupunkikehittymistä ja siihen liittyviä mahdollisuuksia ja ongelmia – tuttuja tai vielä tunnistamattomia. Tulokset voivat olla hyödyllisiä joko yleisemmän strategisen kehittämisen näkökulmasta tai toimialakohtaisesti. Esimerkiksi ensimmäisestä nostettiin kaupunkien strategiseen kehittämiseen liittyvä hanke, jonka nähtiin tuoneen uusia näkökulmia strategiatyöhön. Toimialakohtaisista hyödyistä mainittiin mm. Espoossa saavutettavuuteen ja ympäristöön liittyvien hankkeiden tuloksien käyttö kaupunkisuunnittelussa ja Lahdessa hulevesiin liittyvät tulokset ympäristötoimialalla. Useat haastateltavat mainitsivat, että toimialojen ihmisiä kiinnostavat etenkin sellaiset hankkeet, jotka liittyvät johonkin oman kaupungin alueeseen. *Arvioitsijat suosittelevat yhteisten intressien tunnistamisen helpottamiseksi, että kysymyksiä pohdittaisiin pikemminkin yleisempien ilmiöiden kuin erityisten alueiden kautta, mutta niin että jälkimmäisiä voi käyttää esimerkkeinä.* Yhteinen tutkimusohjelma on myös ohjannut kaupunkiseututasoisten kysymysten ja haasteiden pohdintaan, mitä pidettiin positiivisena:

”No ehkä se, kyl me ollaan varmaan naapurikaupungin kanssa enemmän keskusteltu näist tutkimusteemoista, yhteisistä asioista. (--) semmosista yhteisistä metropolialueen kysymyksistä, on se sitte ekologiaa tai jotain muuta et mihin voimavaroja kannattaa suunnata ja mistä meil on tietotarpeita ja muita, ni tän kautta varmasti semmonen yhteistyö on kaupunkien välillä lisääntyny”.

Seudun yhteisen tiedollisen ymmärryksen karttuminen on myös ympäristöministeriön näkökulmasta ohjelman arvo.

Katumetron ohjausryhmässä nyt hyvin edustettuina olevien kaupunkien omien tiedontuotanto-organisaatioiden sen sijaan nähtiin hyötyvän ohjelmasta kohtalaisen vähän. Ne toimivat pikemminkin tässäkin asiassa välittävässä ja mahdollistavassa roolissa toimialojen suuntaan. Näiden organisaatioiden näkökulmasta yhteistyötä kaupunkiseututasolla on tehty jo pitkään, eikä Katumetro ole edistänyt sitä ratkaisevasti.

”Tässä on vähän se ongelma että tässä kaupunkitutkimuksen kentässä niin tätä yhteistyötä on muutenkin aika paljon, ja taas sama juttu, samat ihmiset on ollu, nää professorit teettää opinnäytteitä tässä, harvase viikko joku teettää, ja sitä yhteistyötä on muutenkin aika paljon. Ei voi sanoa et se ois merkityksetön tää Katumetro mut jos ei sitä olis niin, ei tää nyt siihen kyllä kaatuis.”

Ohjausryhmän jäsenet näkivät hankkeiden hyödyttäneen kaupungeja erilaisin tavoin, joskin varsinkin tuloksien sovellettavuudesta esitettiin hyvin erilaisia mielipiteitä. Teoreettisempina pidettyjen yliopistojen hankkeiden annin käytännön kehittämiseen nähtiin olevan ennen kaikkea kiinni vastaanottavasta päästä, mutta niiden pidettiin vähintäänkin lisänneen ymmärrystä siitä miten kaupunki toimii. Toisaalta osa koki teoreettisempina pidettyjen hankkeiden tulosten jääneen hieman etäisiksi, ja koki kaipaavansa enemmän vastauksia ja konkreettisia politiikkasuosituksia mitä asioita ja miten pitäisi käytännössä viedä eteenpäin. Käytännönläheisten, usein ammattikorkeakoulujen toteuttamien hankkeiden anti kaupungeille suhtauduttiin kahtalaisesti. Yhtäältä oli hankkeita, jotka koettiin hyödyllisiksi käytännön kehittämistoiminnan kannalta, varsinkin koska kaupunkien kehittämisresursseja on pienennetty. Toisaalta koettiin, että toisista käytäntöön orientoituneista hankkeista oli saatu irti hyvin vähän, eikä niiden tuottamia käytännön ohjeita pidetty relevantteina oman toiminnan kannalta.

”Olen kyllä itse ollut vähän kyyninen sit jossain kohtaa, juuri sitä kohtaan että mikä sen, et miten ne kehittämishankkeet sitten päätyy käytäntöön ja kuinka yleistettäviä ne on.”

Hyötytematiikasta jatketaan myös seuraavan alaotsikon alla.

Vuorovaikutus korkeakoulujen ja kaupunkien välillä

Avainkysymys kaupunkien saamassa hyödyssä on tutkimuksellisen näkemyksellisyyden ja otteen välittyminen kaupunkien päätöksenteon valmisteluun. Nykytulkinnoissa yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy todennäköisimmin toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa, jota Katumetro ohjelmallisena välineenä pyrkii synnyttämään.

”Se tavote ei varmaan vielä ole, toteutunu siinä määrin kuin se vois ja mitä ne mahdollisuudet on. Mutta mä koko ajan oon nähny että, sitä suuntaa, siihen suuntaan ollaan menos ja mä luulen että, siihen vaikuttaa myös se että, koko ehkä, tämmösessä tutkimus-kehitysympäristössä on ihan selvästi nytte, tapahtunu viimeisen parin vuoden aikana jotenki selkeästi semmonen muutos siihen suuntaan että, ymmärretään se että, yksittäinen, korkeakoulu, tutkimuslaitos tai julkinen toimija ei sinänsä, voi ratkasta tämmösiä, merkityksellisiä ongelmia. Että jotenki se ilmapiiri alkaa oleen nyt yhä suotuisampi tämmöselle todella yhdessä tekemiselle ja siihen että siihen tuodaan semmosen tietyn kysymyksen äärelle, eri alojen toimijoita.”

Ohjausryhmä piti yhteiskehittelyn vaatimaa tutkijoiden ja kaupunkien välistä yhteistyötä kohtalaisen hyvin toteutuneena ja näki sen myös parantuneen koko Katumetro-ohjelman aikana. Ohjausryhmän jäsenille kaupunkitutkimus näyttäytyi yhteisten intressien edistämisenä pikemminkin kuin asioita ulkopuolelta tarkasteltavana tutkimuksena. Ideaalina pidettiin tapauksia, joissa kaupungin oma intressi ja tiedontarve yhdistyy tutkimuksellisesti kiinnostaviin kysymyksiin. *Myös arvioitsijoiden näkökulmasta tämän tulee olla kaupunkien ja yliopistojen yhteisen tutkimusohjelman keskeinen ja hankkeistusta ohjaava lähtökohta.*

Katumetro-ohjelmassa korkeakoulujen ja kaupunkien välistä vuorovaikutusta on ollut yhtäältä ohjelman ohjausryhmässä ja toisaalta hankkeissa.

Tutkijat ja laveampi joukko kaupunkien edustajia on kommunikoinut pääosin hankekohtaisesti. Ohjausryhmän jäsenet esittivät näkemyksensä, että hankekohtaisesti yhteistyöhalukkuutta on löytynyt usein enemmän tutkijoiden suunnalta, eikä tämä aloitteellisuus ole aina saanut vastakaikua kaupunkien puolelta. Tutkimushankkeisiin liittyvän kiinnostuksen, ideoiden yhteiskehittelyn ja jatkojalostuksen käytäntöjen parantaminen nimenomaan kaupunkien päässä nouseekin yhdeksi arvioinnin keskeisistä huomioista. *Lohduttavasti voi sanoa, että tämä haaste ei ole millään muotoa ainutlaatuinen Katumetro-ohjelmalle, vaan tuttu kaikille tiede- ja innovaatio toiminnan ohjelmatoimijoille. Mutta haaste on yhtä kaikki vakava.*

Kokemuksia ohjelman ohjausryhmätyöskentelystä

Ohjelman ohjausryhmätyöskentelyn ja ohjelmassa mukana olevien organisaatioiden välisen verkostoitumisen nähtiin olevan tärkeää yhteistoiminnan edistämiseksi ja tutkimus- ja kehittämiskysymysten kohtaamiseksi. Kokouksissa käytyjä keskusteluja kuvailtiin monipuolisiksi. Varsinkin ohjelmakauden lopulla ohjelman tulevaisuudesta oli käyty hyvää ja analyttistä keskustelua. Kaupunkeja ohjelman ohjausryhmän edustaneet olivat kuitenkin myös itsekriittisiä aloitteellisuudestaan – tai siis edustamansa kaupungin aloitteellisuudesta tai sen puutteesta – ohjelman ohjausryhmätyöskentelyssä. Nähtiin että olisi voinut tehdä enemmän esimerkiksi ajankohtaisten tiedontarpeiden esiintuomisen suhteen.

”Tää koskee musta kaikkea että kaupunkien oma ymmärrys siitä et mikä heidän rooli niissä hankkeissa on ja sitoutuminen niin, se varmaankin on vaihdellu aika paljon.”

Osa ohjausryhmän jäsenistä näki ohjelman ”rutinoituneen” rahoituksen jakajaksi vakiintuneella tavalla, jolloin uusia innovatiivisia avauksia tai toimintatapoja ei edistetty. Ohjausryhmän keskustelun – ja ylipäätään ohjelman – uudistamiseksi esitettiin ulkopuolisten asiantuntijoiden ottamista mukaan ohjausryhmätoimintaan. Toisaalta esitettiin myös näkemys, että ohjausryhmän jäseniä on jo nyt liikaa tehokkaan vuorovaikutteisen toiminnan kannalta.

Kokemuksia hankkeiden ohjausryhmistä

Arvioinnin puitteissa toteutettiin sähköpostikyselyt 2015-16 rahoitettujen hankkeiden johtajille ja ohjausryhmien jäsenille. Kaikki kyselyyn vastanneet tutkimusryhmien johtajat pitivät tutkimusotettaan kaupunkien kanssa vuorovaikutteisena, mutta vastauksista käy ilmi, että vuorovaikutuksen tavat ja skaala olivat eri hankkeissa hyvin erilaisia. Kaikkiin hankkeisiin kuului (aktiivista tai melko passiivista) ohjausryhmätyöskentelyä, useimpiin muita esityksiä tuloksista Katumetron tai muissa tilaisuuksissa, ja useisiin paljon muitakin. Tutkijat eivät tehneet lainkaan kriittisiä huomiota - kenties siksi, että uskottiin sen johtavan oman työn negatiiviseen arviointiin. Kaupunkien edustajien arviot olivat monipuolisempia. Alla olevassa analyysissä yhdistellään molempia (melko puutteellisia) tietolähteitä. Hyödynnämme tässä aiemmin tehtyä jakoa kolmenlaisiin hankkeisiin.

Ensimmäisessä ryhmässä (yliopistojen suuret tutkimushankkeet) pääpaino oli akateemisista lähtökohdista toteutetuissa tutkimuksissa, joissa kaupungin edustajat olivat läsnä ohjausryhmätyöskentelyssä, mutta heidän vaikutuksensa tutkimusaiheen tarkempaan määrittelyyn vaikuttaa olleen rajallinen. Aiheen ja toteutustavan valinta oli pääsääntöisesti yliopistolähtöistä. Ohjausryhmän jäsenet saattoivat sen sijaan vaikuttaa esimerkiksi joihinkin sisältöä koskeviin valintoihin, kuten tapaustutkimuskohteiden valintaan. Kaiken kaikkiaan ohjausryhmän jäsenet pysyivät pikemminkin informoituina työn vaiheista ja tuloksista. Tuloksia on kuullut myös suurempi joukko. *Arviointsijoiden silmin hankkeiden hyöty ja sovellettavuus vaikuttaa lupaavalta, mutta vastauksista saa kuvan, että kaupungeissa on jäänyt puuttumaan aktiivinen pohdinta mihin tuloksia voisi soveltaa ja kenen pitäisi olla asiassa aktiivinen.* Poikkeuksena ryhmässä näyttääytyy Lehvävirran hanke, jossa on tehty laajaa yhteistyötä uusien toimintamallien kokeilussa ja kehittämisessä.

Toinen (väliryhmä) jakautuu asiassa kahtia. Yhtäältä siihen kuului Pasi Mäenpään ja Maija Faehnlen (HY) sekä Tuija Toivolan (Haaga-Helia) ja Mats Nylundin (Arcada) kaupunkiaktivismia ja jakamistaloutta koskeneet hankkeet, joissa vuorovaikutteisuus oli selvästi laajinta – ensin mainitussa jopa aivan poikkeuksellisen laajaa – ja joissa kaupunkien edustajat ja muut toimijat olivat mukana runsaslukuisina ja aktiivisina tutkimuksen kaikissa vaiheissa, mukaan lukien asetelman tarkennus. Hankkeet ovat myös tiedottaneet laajasti ja kiinnostus on ollut kovaa. Kaupungeille keskeinen hyöty on ollut uusien ilmiöiden jäsentäminen. Etenkin Mäenpään ja Faehnlen tapauksessa vaikuttavuus kehittämistoimintaan näyttäisi olleen suurinta Helsingissä, jossa tällainen toiminta on jo aktiivista, kun taas Espoossa ja Lahdessa pohdinta mitä tulokset tarkoittaisivat toiminnan osalta näyttää jääneen kesken, hankkeen aikana mukana olleiden informoivaksi ”taustavaikuttamiseksi”. (Ryhmään luetusta Ojansuun hankkeesta meillä on liian vähän tietoa. Kydön tutkimuksen huomioarvo vaikuttaa jääneen erittäin vähäiseksi.)

Kolmannessa ryhmässä (kapeat kehittämishankkeet) vuorovaikutus on niin ikään tapahtunut ohjausryhmään osallistumisen muodossa, mutta sisältänyt paljon tiedonhankintaa kehittämistyössä mukana olevilta kaupunkien edustajilta. Vastauksista päätellen samankin hankkeen vaikuttavuus on voinut ollut eri kaupungeissa erilainen: yhdessä oppia on päästy välittämään eteenpäin oikeissa tilanteissa, toisessa ohjausryhmän jäsen on kokenut, ettei ketään muuta ole asia oikein kiinnostanut, aiheen ajankohtaisuudesta huolimatta. Muutaman muun hankkeen osalta oppi näyttää jääneen ohjausryhmän jäsenelle, eikä liikkuneen organisaatiossa eteenpäin ainakaan kovin laajasti.

Miten parantaa sitoutumista hankkeisiin ja tulosten hyödyntämiseen

Kaupunkien strategisen johtamisen kannalta nostettiin esiin jatkuvan vuorovaikutuksen näkökulma tutkimushankkeen aikana, ja etenkin hankkeen (empiiriseen) kohdistamiseen vaikuttaminen alusta asti yhteistyössä. Tämä palvelisi tutkimustulosten hyödyntämistä.

”Mä ajattelen sitä myöskin niin että silloin sä oot myöskin herkistyny vastaan ottamaan kun sä oot miettiny sitä jo siinä alkuvaiheessa, sen ohella et se kohdistuu niinku toiseen niin sä oot avannu myös sen oman mielenkiintos, sille asialle kun sä oot jo pohtinu sitä ja, nähny vaivaa ja sit sua kiinnostaa et mitä sieltä tulee... Et ainut tietysti, mä ymmärrän sen että tässä on semmoset akateemiset perinteet ja muut jotka tulee väliin että, et eihän tää tilaaja ja tiedon tarvitsija tietenkään, saa olla syöttämässä niitä lopputuloksia sinne, mut musta nää on silti hoidettavissa sillä tavalla että, näitäkään periaatteita ei rikota mutta saadaan kuitenkin ehkä vähän täsmällisempää.”

”Erityisesti heitä ei kiinnosta se että, joku tutkimus on nyt valmistunut, siis välttämättä, ja sen tulokset on näin, vaan niit kiinnostaa jo että, ne haluaa mielellään tietää, se tutkimus valmistuu vaikka kahden kuukauden kuluttua, nyt ne näyttää tältä, et haluaa olla ikään ku, pikkusen edellä, et ne saa tiedon etukäteen.”

”Joskus on kiinnostavaa saada tietoa matkan varrelta pikemminkin kun valmiita tuloksia.”

Tärkeää olisi myös, että hankkeisiin kuuluisi sekä tutkijoiden ja kaupungin edustajien yhteinen että kaupungin työntekijöiden oma neuvonpito mitä tulokset tarkoittavat kaupungin kannalta ja tulisiko niiden mahdollisesti vaikuttaa kaupungin toimintatapoihin. Tämän olemme nostaneet myös kehittämissuosituksiin.

”Meidän ei kannata tehdä sitä et me vaan lätkästään jotkut tulokset pöytään et kattokaa tästä ja käyttäkää mitä käytätte. Se ei riitä vaan siit pitää kertoa sitte ja yhdessä päästä miettimään että miten sitä voi käyttää ja minkälaisissa tilanteissa... Meidän pitää kertoa tai ainakin pystyä heidän kanssa yhdessä niiden käyttäjien kanssa miettimään et miten se vaikuttaa todella kaupungin toimintaan.”

On kuitenkin myös tilanteita, joissa tutkijoiden lähestymistapa tai tulokset eivät ole oikein sopineet soveltajien pirtaan.

”Ja kyllä jossain vaiheessa on aina välillä ollu semmosta tiedonvastaisuutta tutkimusvastaisuuttakin että ei oo välttämättä haluttu ottaa vastaan sitä tietoo jos ei se oo sopinutkaan ihan suunnitelmiin.”

Muutama haastateltava mainitsin sovellettavuuden haasteena myös vuorovaikutuksen katkeamisen hankkeen päättymiseen, tutkijoiden siirtyessä seuraavien kysymysten äärelle.

”Mun mielestä siin oli hyvä sellanen, se lähesty sitä soveltavuuden tarvetta mikä meillä on jo tosi pitkälle. Mut ihan kauheesti tällästä ei oo ollu että siis meiltä olis joku henkilö aktiivisesti osallistunu sen tutkimusprosessin kokonaisekseen. Et siihen tulee sitte ajankäyttökysymyksiä ja ehkä osaamiseenkin liittyviä asioita. Ja myöskään sellasta mitä ehkä olis pitäny olla mikä vois olla sellanen kehittämishanke mikä nyt kyl täs kun käydään tätä kaupunkitutkimusyhteistyön kehittämistä muillakin foorumeilla niin se että niitten tutkijoiden ehkä ois pitäny enemmän olla täällä kaupungeissa paikalla.”

Yllä kuvatussa toiveessa vuorovaikutuksen määrää ja jatkuvuutta kohtaan tulevat kuitenkin jo vastaan hanketoiminnan realiteetit. Tutkijoiden työ on ohjelmasta rahoitettavaksi valitun, suunnitelman mukaisen tutkimuksen toteuttaminen. Toistuva paikalla olo voi sopia yhteen hankkeeseen paremmin kuin toiseen. Yleisesti ottaen tutkijoilla on myös oma yhteisönsä, jonka kehitykseen heidän toivotaan panostavan. Ohjelman puitteissa on tosin pohdittu myös työntekijöiden vaihtoa kaupunkien ja korkeakoulujen välillä, mikä lisäisi ymmärrystä eri ajatusmaailmoista ja toimintakulttuureista.

Tuloksista tiedottaminen

Suurissa kaupungeissa nähtiin olevan kaikki edellytykset tiedon tehokkaaseen omaksumiseen, akateemisesta koulutetun työvoiman myötä. Se kuitenkin edellyttää, että tieto ohjelmasta, sen suomasta mahdollisuuksista hankkeistaa tutkimuksia, rahoitetuista tutkimushankkeista ja niiden tuloksista liikkuu kaupunkiorganisaatioissa.

Katunetron käytäntö on rakennettu niin, että ohjelman ohjausryhmä on keskeisessä roolissa tiedon leviämisen kannalta. Ohjausryhmän jäsenet kokivat sen sekä hyödyksi että haitaksi: portinvartijan rooli toimii hyvin vain jos levittää tietoa aktiivisesti. Tiedon kulku suuntaan ja toiseen koettiin etenkin suurten organisaatioiden sisällä ja niiden osastojen välillä hankalaksi.

”Se ei oo ihan helppoo saada, et täytyy olla sitte itsekriittinen ollaanks me tehty riittävästi työtä sen hyväksi et me ollaan saatu niitä ideoita sieltä, ikään kun generoitua. Ja mehän ollaan tehty niin että ku on tullu noit, hakemuksia ni me ollaan saattettu sitten pyytää noita joitakin virastoja lukemaan, ku me ollaan arvattu et tää nyt ehkä liittyy johonkin teemaan, että miltäs teidän näkökulmast tää hanke näyttää, ja, sillä lail. Jossakin määrin semmonen tutkimusyhteistyö on lisääntyny kaupungin sisällä”.

Toisaalta tunnistettiin, että tärkeintä on tavoittaa teemojen kannalta ratkaisevat avainhenkilöt.

”Luulen et se on voinut levitä ihan hyvin, niissä kohdissa missä se on hyvin täsmällisesti, osuu niihin tarpeisiin mut täytyy sanoo toisaalta et kaupunkiorganisaatiot on isoja ja, nää hankkeet on tavallaan monesti aika kapea-alaisia kuitenkin jollain tapaa niin, on tietenkkin aivan selvää että onnistumista ei mitata sillä tietääkö kaikki kaupungin työntekijät niistä hankkeista vaan sillä että onks se osunu kohdalleen ja, musta parhaimmillaan varmaan on...”.

Keskeisenä tekijänä tiedon leviämisen kannalta pidettiin osaavien sekä tutkimusyhteistyöstä ja aiheesta kiinnostuneiden henkilöiden nimeämistä hankkeiden ohjausryhmiin. Samalla osa portinvartijuuden haasteesta siirtyi heille – ja kuten edellinen alaluku osoitti, tieto liikkui eteenpäin vaihtelevasti. Kyselyistä kävi ilmi, että muutamissa hankkeissa kaupunkien puolelta ohjausryhmien jäseniksi oli valittu jopa kesken prosessin eläkkeelle jääviä henkilöitä, mikä ei anna hyvää vaikutelmaa odotuksista, että työ voisi sisältää jotain tärkeää siirrettävää kaupungin toimintaan.

Yleisenä haasteena pidettiin vähäistä kärsivällisyyttä pitkäjänteisen tutkimusyhteistyön kehittämiseen, osittain tutkimuksen ja kehittämisen erilaisista aikajänteistä johtuen. Ohjausryhmän jäsenet kokivatkin, että kaupunkien tulisi eri tavoin rohkaista organisaatioitaan hyödyntämään tutkimustietoa enemmän. Nyt ohjausryhmän jäsenet levittävät tietoa pääasiassa erilaisten sähköpostilistojen kautta ja järjestämällä ohjelman tilaisuuksia, kuten roadshow'uita.

Yleisesti ottaen pidettiin tarpeellisena tiedottaa hankkeiden tuloksista sekä kaupunkien johtoon ja sitä kautta strategisen tason kehittämiseen ja päätöksentekoon että toimialoille. Vuorovaikutuksen ministeriöiden kanssa sen sijaan katsottiin jääneen heikommaksi, koska valtionhallinnon tiedontarpeet ovat osin hieman erilaisia (yleisempiä, periaatteellisempia) kuin paikalliset tarpeet. Valtionhallinnon suhteen erottaminen yksittäisestä kaupunkitutkimusohjelmasta koko maan ohjelmiin voisi selkeyttää tilannetta. Palaamme aiheeseen tuonnempana.

Ohjausryhmän jäsenet pitivät hankkeiden tuloksista tiedottamiseen käytettyä roadshow'ta ja muita ohjelman tilaisuuksia suhteellisen hyvinä tapoina hankekohtaisten tulosten levittämisessä, etenkin jos kaupungit tai ministeriöt olivat itse aktiivisia niiden järjestämisessä. Roadshow'ta käytettiin ohjausryhmän omankin kokemuksen mukaan vaihtelevasti. Osa piti systeemiä hyvänä ja koki hyötyneensä siitä, kun taas osa ei ollut aktiivisesti hyödyntänyt tarjottuja mahdollisuuksia. Osa piti Katumetron aiemmilla ohjelmakausilla järjestettyjä suuria tilaisuuksia, joissa keskusteluun oli kutsuttu kaupunkijohtajakin, hyvinä hankkeiden viestien välittymiseksi strategisen tason päätöksentekoon. Osa taas piti nyttemmin, mukaan lukien tällä ohjelmakaudella järjestettyjä, tarkemmin rajattuja tilaisuuksia, roadshow'uita, oikeansuuntaisina ponnisteluina vuorovaikutuksen edistämiseksi, ja koki että tilaisuudet on räätälöity hyvin kaupunkien toiveiden pohjalta. Osa taas koki nekin yksipuolisena tiedottamisena aidon vuorovaikutteisuuden sijaan. Tilaisuuksien huonona puolena mainittiin, että jos esitellään samalla kovin monenlaista tutkimusta, tiedon leviämisen tehokkuus kohderyhmiin kärsii. Samoin mainittiin, että jos ohjelmaan on ollut pakko valita vähän heikompiakin hankkeita, niiden esittely vähentää koko ohjelman uskottavuutta.

”Samaten tää mikä tässä on nyt ollu viime aikoina käytössä tää roadshow-tyyppinen käytäntö jossa, että sit yksi on sitten tuotu kaupunkeihin niinku temaattisina kokonaisuuksina niin mä pidin sitä hyvänä, et sehän on niinku täsmäisku tilaisuuksiin joihinka kutsutaan sitten ihmisiä jotka on todella siitä hankkeesta ja niistä tuloksista kiinnostuneita että se osuu taas ehkä niihin soveltajiin ja käyttäjiin sit siellä, suunnittelupuolella enemmän ja, musta sekun on ollu et musta nää on ollu hyviä muotoja, oikeansuuntaista ponnistelua tässä tiedottamisessa kyl molemmat.”

Ohjausryhmän jäsenet pitivät tulosten hyödyntämisen kannalta tärkeänä, että tutkimustulokset popularisoidaan sen lisäksi, että tutkijat julkaisevat niitä Journal-artikkeleina. Osa kaupungeista on myös pyytänyt tutkijoilta lyhyitä kirjoituksia kaupunkien omiin julkaisusarjoihin, mikä koettiin hyväksi tavaksi levittää tutkimustietoa. Jotkut haastatellut kyselivät miten tutkijat saataisiin aktivoitumaan tiedon popularisointiin ohjelman kautta. *Arvioijan vastaus on: lisäämällä tiedon popularisoinnin tehtävä tutkimusrahoituksen ehtoihin.*

Ohjelmatoiminnan kannalta yhdeksi pulmaksi tunnistettiin, että kaupungeissa saatettiin tuntee joitain hankkeita, mutta ei aina tiedetty niiden kuuluvan Katumetro-ohjelmaan.

Muu vuorovaikutus ja verkostoituminen

Edellä käsiteltyjen lisäksi ohjausryhmän haastatteluissa tulivat esiin myös kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen sekä laajempi läsnäolo suhteessa kansalaisiin.

Verkostoitumiseen liittyvänä tulevaisuuden kysymyksenä nähtiin kansallisen tason verkostoituminen kaupunkitutkimuksessa. Eri kaupungeissa toteutettavan kaupunkitutkimuksen edistämistä kukin omista lähtökohdistaan ei koettu järkevänä, vaan sen sijaan tulisi edistää kaupunkien välistä tiedonvaihtoa ja tutkimustulosten kansallista vaikuttavuutta.

”Jos ajattelee koko valtakunnan tasolla tätä kaupunkitutkimuksen kehittämistä niin kyllähän meidän pitäis saada ne kuitenkin moneen muuhun alaan verrattuna kohtuullisen pienet resurssit koottua paremmin yhteen. Se on vähän hölmöä että ei hyödynnetä sitä potentiaalia mitä tässä maassa on.”

Kansallisesta tutkimusyhteisöstä nostettiin esiin korkeakoulujen lisäksi myös tällä hetkellä toiminnan ulkopuolelle jäävät valtion sektoritutkimuslaitokset.

Yksi ohjelman uusimisen kannalta keskeinen tulevaisuudenkysymys on valtion(hallinnon) rooli kaupunkitutkimusyhteistyössä. Nykyisellään ministeriöiden rooli yhteistyössä on kohtalaisen vähäinen, koska valtion tutkimustoimintaa on organisoitu uudelleen ja sektoriministeriöillä ei juuri ole enää tutkimusmäärärahoja. Ohjelman alkuaikoina useampi ministeriö oli yhteistyössä mukana, ja vuorovaikutus ohjelman ja sen rahoittamien hankkeiden sekä ministeriöiden välillä oli aktiivista, kiitos etenkin työ- ja elinkeinoministeriön kaupunkipoliittisen yhteistyöryhmän ja sen alaisen kaupunkitutkimusryhmän. Nykyisessä tilanteessa valtion tutkimusrahoitusta ja -toimintaa koordinoiva valtioneuvoston kanslia olisi parhain yhteistyötaho. Keskeinen motiivi valtion toimintaan osallistumiseen on ollut alusta saakka innovatiivisten kohtausmuotojen edistämisen tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä. Kaupunkipolitiikan tutkimukseen kohdistuneen mielenkiinnon katsottiin kuitenkin olleen sidottu hallitusohjelmiin.

Yksi vaihtoehto olisi edistää valtionhallinnon roolia suhteessa Katumeteroon ja muihin alueellisiin kaupunkitutkimusohjelmiin niin, että toimisi kaupunkitutkimustiedon tuottajien ja käyttäjien vuorovaikutteisuuden edistäjänä ja rahoittajana aiempaa suuremmassa, toiminnan kansallista ja kansainvälistä huomioarvoa edistävässä mittakaavassa. Perustettaisiin toisin sanoen kansallinen kaupunkitutkimuksen verkosto, johon kuuluisivat niin metropolialueen, Turun kuin mahdollinen Tampereen kaupunkitutkimusohjelma. Verkoston voisivat perustaa kaupungit ja valtio yhteistyössä, mutta jälkimmäinen voisi ottaa roolin verkoston toiminnan koordinoimisessa ja rahoittamisessa, kun taas kaupungit rahoittaisivat kaupunkitutkimusohjelmien kautta edistettävää tutkimusta. Kansainvälinen taso nostettiin esiin niin, että olisi hyödyllistä oppia muiden eurooppalaisten kaupunkien käytännöistä tiedon tuottajien ja hyödyntäjien välisen vuorovaikutuksen edistämisen suhteen. Esimerkiksi Kaupunkiakatemiaan perustettu kansainvälinen neuvottelukunta mainittiin potentiaalisena lähteenä uusien näkökulmien esiintuomisessa. Arvioijan näkökulmasta myös suomalaisten käytäntöjen viestittäminen maailmalle ja sitä kautta ymmärryksen rakentaminen oman toiminnan arvosta on relevanttia.

Kaupunkilaiset nostettiin myös esiin vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tutkimushankkeet toki tiedottavat laajasti, mutta ohjelmatasolla digitalisaation nähtiin tuovan uusia mahdollisuuksia kaupunkilaisten osallistamiseen tutkimukseen ja kehittämiseen esimerkiksi erilaisten kaupunkilaboratorioiden ja testialustojen kautta.

Kehittämisehdotukset

Tämän arviointiraportin keskeisintä materiaalia ovat olleet ohjausryhmän haastattelut. Niissä korostuivat toistuvasti tietyt haasteet, joista osaan on jopa helppoa löytää ratkaisuja, kun taas toiset ovat tutkimusrahoittajille vuosikymmenestä toiseen tuttuja murheenkryynejä. Kuten tarkka lukija on huomannut, olemme esittäneet lukuisia kommentteja, huomioita ja suosituksia tekstin lomassa. Alle olemme koonneet tärkeimmät, Katumetro-ohjelman kohteeseen, rahoitusmalliin, hankkeiden omistuksen levittämiseen ja vuorovaikutusvaateisiin sekä kansallisen kaupunkitutkimusverkoston perustamiseen liittyvät kehittämisehdotukset.

1. Ohjelman kohteen määrittely

Osa arvioinnissa esiin nousseista haasteista selittyy osaltaan sillä, ettei Katumetro-ohjelman piirissä ole nostettu kissaa pöydälle ja yritetty määritellä mitä on se kaupunkitutkimus, jota ohjelma pyrkii edistämään. Ohjelman kohdetta ovat välillisesti määritelleet sen jäsenorganisaatioiden intressit pikemminkin kuin kaupunkien kehitykseen liittyvät ilmiöt, kysymykset ja haasteet. Määrittelyn tulisi kohdistua vähintään ohjelman (kaupunki)tutkimuksellisiin lähtökohtiin.

Kaupungit tavanomaisesti määrittelevät kiinnostuksen kohteitaan ja haasteitaan erilaisissa strategisissa ohjelmissa. Nämä periaatteessa tarjoavat paljonkin kaupungeja kiinnostavia, ratkottavia kysymyksiä kaupunkitutkimuksen kentälle. Ohjelman eksplisiittinen pikemminkin kuin implisiittinen sitominen kaupunkien strategiaan kiinnostuksenkohteisiin on yksi tapa tuoda se lähemmäs kaupunkien arkea – suositeltavasti kuitenkin niin, että hankkeiden tutkimuslähtöisyydestä ei tingitä. Tämä myös helpottaisi hankkeiden omistajuuden löytymistä operatiivisella tasolla. Suurkaupunki(seutujen) kehitykseen liittyvät ilmiöt, niitä selittävät tekijät ja niihin kohdistuvat valinnat – suuret ja pienet – ovat kaupunkien ja korkeakoulujen yhteinen kiinnostuksen kohde. Paras paikka ilmiöiden tarkempaan määrittelyyn ovat tutkimusten hakukuulutukset, joissa ohjelman pitäisi osallistaa nykyistä laajemmin kaupunkien avainhenkilöitä. (Tämä liittyy myös suositukseen 3.) Metropolin erityispiirteitä voi yrittää rajata tuossa yhteydessä – mutta ne voivat olla myös tutkimuskohde itsessään. Tutkimuksellisesti ja lopulta myös kaupunkien kehittämisen kannalta kiinnostavampia ovat (jossain määrin) yleistettävät ilmiöt kuin niiden todentumisen yksittäiset paikat. Toimialakohtaisten hyötyjen lisäksi kaupunkitutkimuksella tulee olla yhteiskunnallista vaikuttavuutta kaupungin strategisen päätöksenteon tasolla.

2. Rahoitusmallin uudistaminen

Katumetron tulee irtautua nykyisestä ongelmallisena pidetystä ”jäsenmallista” ja siirtyä malliin, jossa kaupungit rahoittavat yhdessä avoimia tutkimuskilpailuja, joihin osaa ottavilla korkeakouluilla ja tutkimuslaitoksilla on määritelty hankkeisiin omarahoitusosuus. Olisi tosin perusteltua, että tuo osuus olisi jatkossakin resurssoitu korkeakouluissa keskustasoilla, varaamalla vastinrahaa. Suosittelemme ohjelmalle kilpailuja, joissa asetetaan mahdollisimman vähän keinotekoisia rajoitteita kuka niihin saa osallistua. Kaupunkien intressin tulisi olla ensisijaisesti paras saatavissa oleva tieto. Mikäli kaupungit kuitenkin haluavat suosia alueen korkeakouluja, ne voivat säädellä hakuehtoja, eri variaatioin. Tutkimuksen relevanssi kaupungeille tulee varmistaa hakuteemoja määriteltäessä. Hankearvioinnin tulee kohdistua sekä tutkimuksen laatuun että aiheiden kiinnostavuuteen ja tulosten oletettuun sovellettavuuteen kaupunkien näkökulmasta. Arvioinnin tulee olla yhteismitallinen. Ei ole kuitenkaan estettä eritellä kriteereitä tutkimus- ja kehittämishankkeille tai jopa niiden yhdistelmille, jos niin halutaan tehdä. Kaksivaiheisella haulla voidaan varmistaa hankkeen kohdentaminen sekä tiedon tuottajia että soveltajia tyydyttävästi.

3. Hankkeiden omistajuuden levittäminen kaupungeissa

Ohjelma tarvitsee toimia, joilla kaupunkien sitoutuminen siihen laajenee ja vahva riippuvuus niiden yksittäisistä ohjausryhmän jäsenistä vastaavasti pienenee. On luontevaa, että ohjausryhmän jäsen on ohjelman kaupunkikohtainen koordinaattori, mutta on suositeltavaa, että jokaisella rahoitetulla hankkeella olisi jokaisessa siihen liittyvässä kaupungissa varsinainen omistaja joko strategisen johtamisen tai kehittämisen tai toimialojen substanssipuolella. Näitä henkilöitä tulisi sitouttaa myös hakuteemojen määrittelyyn (suositus 1) ja kaupunkikohtaisen koordinaattorin olisi hyvä käydä heidän kanssaan keskusteluja myös mahdollisesta laajemmasta ohjausryhmäedustuksesta ko. kaupungissa. Kokonaisuudessaan hankkeiden tulosten hyödynnettävyys ja vaikuttavuus ovat vahvasti kiinni siitä, kuka tai ketkä kaupunkien puolelta valikoituvat toimintaan mukaan. Yksi pohdittava kysymys on, liittykö hankkeen teema johonkin sillä hetkellä käynnissä olevaan kehittämishankkeeseen. Mikäli liittyy, siihen sidottuna tutkimuksen vaikuttavuus on todennäköisesti suurempi. Ohjausryhmien jäsenten nimeämiseen on syytä kiinnittää kaupungeissa nykyistä enemmän huomiota. Yksi tähän liittyvä kysymys on, miten kaupungit voisivat paremmin tunnistaa organisaatiostaan tahot, jotka ymmärtävät tai haluavat ymmärtää sekä tutkimuksen että kehittämisen maailmoja. Hankeohjausryhmien jäsenillä tulisi olla myös nykyistä enemmän velvoitetta viestiä tutkimuksesta kaupunkiorganisaatioiden sisällä (suositus 4).

4. Vuorovaikutusvaateiden terävöittäminen

Tiedolla johtaminen on noussut kaupunkien keskeiseksi toimintaperiaatteeksi, mikä korostaa tarvetta tutkimustiedon tehokkaampien hyödyntämisprosessien pohtimiselle. Katumetrossa vaaditaan jo rahoitushakemuksien yhteydessä tutkijoita laatimaan viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelmaa. Se ei kuitenkaan riitä, koska ”tangoon tarvitaan kaksi”. Suunnitelman sijaan – ei tämä rakettitiedettä ole – sekä tutkijoille että kaupunkiorganisaation edustajille on ulotettava nykyistä laajempi vuorovaikutusvaade. Periaatteessa ohjausryhmätyöskentely on toimiva muoto. Vaiheita on vähintään neljä: alku, väli, loppu ja jatko. Kolme ensimmäistä ovat yhtä kuin minimimäärä kokouksia: tarkennetaan kohdistuminen (tutkimusongelman yhteinen muotoilu tai hienosäätö herättää soveltajien odotukset), kuullaan välituloksia ja reflektoidaan kun hanke on käynnissä (näitä etappeja voi toki olla enemmänkin) ja kuullaan lopulliset tulokset mahdollisine ja usein toivottavine kehittämissuosituksineen – jotka voivat olla myös keskustelun aihe pikemminkin kuin valmis listaus. Ylipäätään tiedon tuottajien ja hyödyntäjien välinen vuorovaikutus hankkeen eri vaiheissa on olennaista vaikuttavuuden lisäämiseksi. On tärkeää, että otetaan vakavasti myös sellaisten abstraktimpien tutkimustulosten hyödynnettävyys, joka voi liittyä ns. suuriin strategisiin, mahdollisesti olemassa olevia rakenteita kyseenalaistaviin kysymyksiin. Neljäs kohta, ”jatko”, viittaa kaupungin sisäiseen pohdintaan mitä tulokset meille tarkoittavat ja pitäisikö niiden vaikuttaa tavoitteisiimme tai toimintaamme. Tämä jää liian usein tekemättä. Vastuullinen taho on hahmottelemassamme mallissa etenkin hankkeen substanssiomistaja. Hän voi kerätä ympärilleen ryhmän tai viedä asian jonkun olemassa olevaan foorumiin tai kokouksen asialistalle. Vuorovaikutusvaateet ovat yhtä kuin molempiin osapuoliin kohdistuva vaatimus läpikäydä kaikki neljä vaihetta jokaisen tutkimushankkeen kohdalla.

5. Kansallisen kaupunkitutkimusverkoston rakentaminen

Kaupunkitutkimuksen alalla on viime vuosina perustettu erilaisia ohjelmia ja muita yhteistyöinstrumentteja, mikä korostaa tarvetta ja mahdollisuutta kansallisen tason tehokkaammalle organisoitumiselle, kansalliselle kaupunkitutkimusverkostolle. Valtioneuvoston kanslia tai jo Katumetrossa mukana olleet ministeriöt voisivat ottaa uutta roolia kaupunkitutkimuksen tuottajien (korkeakoulut, sektoritutkimuslaitokset) ja hyödyntäjien (kaupungit, kaupunkiseudut, kuntayhtymät, maakunnat, kehityskäytävät jne.) välisen vuorovaikutuksen parantamisessa – ei yhtä vaan kaikkia Suomen merkittäviä kaupunkialueita koskien. Monet haasteita ovat yhteisiä, vaikkakin paikallisin vivahtein ja variaatioin. Useimpien tutkimustuloksien merkittävin anti kohdistuu ilmiöön, ei paikkaan.